

ดอกไม้ใบวรรณคดีไทย ๘

โดย นัทกลอน ๕๖ 27

๒๖ มหาหงส์

"ขงโคตะโกตะขบหว่า ต้นตุมกาทาฟากลง
ชอบกลต้นมหาหงส์ มะเดื่อดกลูกนมแมว"

วรรณคดี : กาพย์ห่อโคลง "นिरาศธารทองแดง"

พระนิพนธ์ : เจ้าฟ้าธรรมาธิเบศร ไชยเชษฐาสุริยวงศ์(เจ้าฟ้ากุ้ง)

มหาหงส์ หางหงส์ สะเลเต
เหินแก้ว เหินคำ และตาเหิน

หรือเลเป ลันเต กระจายเหิน
ต้นตาห่าน นันดูเพลิน เจริญนาม

ชื่อลาติน *Hedychium coronarium*
ชาวไทใหญ่ ให้นามว่า ต้นเฮวคำ

มีต้นเทียม ชูตั้งพื้น ขึ้นสดลำ
ดอกงามล้ำ หอมหวล รัญจวนใจ

Family Zingiberaceae Ginger lily, Butterfly lily, นีส์ดใส
Garland flower, White ginger เรืองงามไซ้ แดดรำไร ดินขึ้น ขึ้นได้ดี

พันธุ์แรกเริ่ม เดิมที ดอกสีขาว
ทั้งขาว, เหลือง อมชมพู แพงเข้มมี

เดี๋ยวนี้เขา ผสมใหม่ ได้หลายสี
กลิ่นหอมปรี ดีทั้งวัน ยืนทั้งคืน

สมุนไพรมหาหงส์ ตำรงค่า
กลั่นน้ำมัน หอมระเหย ให้เชยชื่น

ตำรับยา รักษาไข้ ให้คลายพิษ
ใช้ดาษดิน หอมชื่นใจ ในสปา

มีคุณค่า พลังเมตตา มหานิยม
เสริมเสน่ห์ เก่ไ้ ใฝ่ศรัทธา

มงคลอุดม สมหทัย ใครคบหา
เสริมคุณค่า สิริมงคล พันเภทภัย

สถิตยพันธ์ ธรรมสถิตย

“มหาหงส์ หางหงส์ สะเลเต”
ขออิงแอบ แนบเล่า เจ้าของกลอน

จะจบเห่ ไม่เท่านั้น ฉันสังหรณ์
อยากยกย่อน ดินัก จักเอาคืน

“ชื่อลาติน *Hedychium coronarium*”
อ่านแล้วนั้น มันไม่เพลิน เกินกล้ากลืน

ช่างยอดเยี่ยม แต่อ่านยาก ลำบากฝืน
ขอส่งคืน คนตั้งนั้น ฉันไม่เอา

“Family Zingiberaceae”
ชื่อสกุล หนุ่นนำ ลำไม่เบา

เป็นจิงซี่ นั้นดีไหม ใชฉันทเวลา
ยามเมื่อเจ้า เข้าเรียน ต้องเพียรจำ

“พันธุ์แรกเริ่ม เดิมที ดอกสีขาว”
ขาวสวยหรู ชูดอกเด่น เห็นประจำ

ทำไมเจ้า ไม่พอใจ โยฉันทำ
ดอกจุ่มจ้ำ หน้าคว่ำนั้น มันไม่ดี

เปลืองเวลา หาเรื่องไซ้ให้ถูกตำ
เอาสาระ ไว้หน่อยหนอ ขอไปที

ฆ่าเวลา มาสืบทอดไว้
แต่นั้นนี้ พอมีส่ง คงเข้าใจ

มหาหงส์ ทรงคุณค่า หาใดเท่า
มีหลายสี ยามคลีรับ ประทับใจ

ดอกของเจ้า ยามผลิบาน นั้นสวยใส
ทุกซ່างหาย ได้กลิ่นหนา มาตามลม

ไม่เพียงแค่ว่า สีสวยแน่ แลกกลิ่นหอม
ประโยชน์อื่น หมีนแสน แม่นชื่นชม

เพียงชื่นชม ดมดมไซ้ให้สุขสม
นั้นคงสม ชมได้หนอ ขอบอกนั้น

“สมุนไพร มหาหงส์ ดำรงค่า”
มีฤทธิ์ยา ยอดเยี่ยม ทัดเทียมกัน

ตำรับยา ของไทย ไทยสร้างสรรค์
(ยา)แผนปัจจุบัน นั้นใช้ด้วย ช่วยเชิดชู

โกวิท ธีรวิโรจน์

ดอกมหาหงส์สีขาวพราวพิลาส
กลิ่นหอมหวานชวนชื่นไม่คืนคลาย

งามผุดผาดผ่องพรรณดั่งจันทร์ฉาย
สุขใจกายยามได้ชมสมดังปอง

มหาหงส์เป็นชื่อของหอหญิง
สวยเป็นหนึ่งในเลิศล้ำล้วนน่ามอง

คนสวยจริงอยู่ที่นี้ไม่มีสอง
สาวรุ่นสองเจ็ดอยู่ทุกผู้คน

ชาวอีสานเรียกว่าดอกสเลเต
สาวเก็บมาทัดหูดูงามทน

มีเสน่ห์ซึ่งใจไปทุกหน
จะสุขล้นเมื่อนำไปไหว้พระเอย

อุไรรัตน์ ภาสกานนท์

มหาหงส์ทรงงามอร่ามล้ำ	มองแล้วจำชื่นใจได้มองเห็น
ดอกสีขาวพราวพรั่งกระจ่างเป็น	งามสวยเด่นเป็นหงส์ทรงศักดิ์ดา
มหาหงส์มีหลายชื่อระบือลั่น	สะเลเตนั้นในอิสานนานักหนา
ตาห่านเห็นคำของภาคเหนือนา	ไทใหญ่ว่าเฮวดำชื่อขำดี
มหาหงส์มีเหง้าอยู่ในดิน	สีนวลกลื่นเฉพาะเหมาะกับสี
ลำต้นเหนือดินเป็นต้นเทียมทวี่	ซ้อนแน่นซี่ปีกปักเหมือนรักกัน
ใบเป็นใบเดี่ยวเรียงสลับ	ถ้าลองนับได้เจ็ดถึงสิบสองนั้น
ผิวบนใบจะเกลี้ยงและวาวมัน	ด้านล่างมันมีขนนุ่มแผ่นใบงอ
มหาหงส์ออกดอกเป็นช่อสวย	ดูระรวยเคียงกันสุขสันต์หนอ
ดอกปลายยอดลำต้นเทียมงามล่อ	ดอกชูช่อดูงามล้วนจต้องมอง
สรรพคุณเป็นยาอายุวัฒนะ	เหง้าบดละเอียดผสมน้ำผึ้งสอง
อย่างนี้มาป็นเป็นลูกกลอน	ต้มกับน้ำแก้ท้องเฟ้อและทอนซิล
มหาหงส์ยังทำน้ำมันระเหย	คนที่เคยได้กลิ่นจะฉวีล
เพราะนำมาทำโลชั่นกันยุงบิน	มากัดกินที่ตัวเราเอาทาตัว

อานนท์ สรวีสูตร

มหาหงส์ ว่านของไทย ไม้ดอกขาว

แดงและเหลือง ชมพูหรรุ ดูสวยดี

แว่ววิ๊วาว งามยิ่งนัก รักแสงสี

นิยมที่ มีปลูกไว้ ใช้บูชา

กลิ่นหอมนวล ชื่นนาสา มหาหงส์

สุขจริงหนอ ยามเมื่อดอก แตกออกมา

ต้นตั้งตรง แตกหน่องาม ความหรรุหรรุ

สุขอุรา สุขสดใส ชื่นใจจริง

มหาหงส์ เป็นยาแก้ แก้กษัย

แต่ทำไม คนที่รัก มักเชื่อนแซ

บำรุงไต ชื่นชอบนัก รักษาแผล

ไม่เหลียวแล มาดูบ้าง หรืออย่างไร

อยากฝากใจ ให้ไปกับ มหาหงส์

แนบความคิด ความคำนึง ถึงเธอไป

ถึงอนงค์ น่อนาง หน้านวลใส

ออกจากใจ ที่เจ็บแรง แปลงเป็นกลอน

ศรีวิวัฒน์ สุวรรณ

กลิ่นหอมหวานทวนลมพรมเสน่ห์

กลีบอบบางขาวนวลชวนหลงรัก

สะเลเตมหาหงส์งามทรงศักดิ์

สมุนไพรรู้จักของคนไทย

เป็นได้ทั้งตัวยาแลอาหาร

หอมยามเข้าสู่กลิ่นประทีนไกล

ตามตำรับสืบตำนานโบราณสมัย

หอมถึงใจรูปสวยซึ่งงามตรึงตา

ไม้มงคลปลูกไว้จะให้โชค

มหาหงส์ชื่อพร้อมเพราะเหมาะสมญา

ต้องโฉลกเสริมศรีมีคุณค่า

สมควรหาปลูกไว้ในบ้านเอย

ชลีรัตน์ สวัสดิ์

หอมละมุนกรุ่นกลิ่นมหาหงส์

ดอกสีขาวพราวพิสุทธิ์สุดใจไล

ที่ชายธงริมน้ำมีกอใหญ่

เก็บเอาไปบูชาพระละอธรรม

น้ำมันหอมระเหยจากเหง้าเร้าอารมณ์
สบู่อครีมน้ำหอมสดชื่นล้ำ

สรรพคุณทางยามาหลากหลาย
กระตุ้นน้ำย่อยเพิ่มกำลังบำรุงไต
อโรยเต็ดหน่ออ่อนลวกจิ้มน้ำพริก
ปลาทุทอดหรือไถ่อย่างยังกำกวม

ส่วนผสมในผลิตภัณฑ์เพื่องามข้า
ทั้งยังทำเป็นโลชั่นบั้นยุ้งไกล

ช่วยหญิงชายขับลมแก้กษัย
เหง้าคั้นน้ำใช้รักษาแผลซ้ำบวม
รื่นระริกเรียกหาข้าวกินกันอ่วม
พาดให้น่วมขอต้มแซบซดโฮกฮือ

ดวงพร เดชกุลทอง

ดอกขาวนวลยวนใจให้ไหลหลง
เป็นดอกไม้ในวรรณคดีมีเหง้าอ

สีดอกนั้นขยายพันธุ์กันมากมาย
บ้างสีแดงอมชมพูห่มเรื่อง

ดอกเล็กใหญ่ชูเป็นช่อล่อลมโบก
กึ่งก้านหักดอกเหี่ยวโหยร่วงโรยไป

มหาหงส์สะเลเตชื่อเท่หนอ
ลำต้นพอเหนือพื้นดินทุกถิ่นเมือง

ขาวกลีบกลายขาวกลางแดงและกลางเหลือง
อีกสีเหลืองทองทั้งดอกงอกเงยไป

ให้เสรำโศกดอกกลุ้มคงไม่ไหว
เปรียบดั่งได้ชีวิตที่มีเจ็บตาย

สวยงามน้กมหาหงส์คงลืมยาก
สี่สิบกว่าปีที่รู้จักมากมาย

แม่น้แยกจากนานน้กหนาหาลืมได้
ให้ใจหายคิดถึงเธอเพื่อคร่ำครวญ

คิดจะปลูกสะเลเตไว้สักต้น
ทำโคลงโคลนหมักตัวให้ผิวนวล

ประโยชน์ล้นไม้มงคลกลิ่นหอมหวาน
หอมอบอวลวงสพาทันมานิยม

ตำราไทยทำเป็นยารักษาโรค
ดื่มน้เหง้าจะช่วยให้ไปขับลม

หมดทุกข์โศกน้าเอาเหง้ามาต้ม
ลูกกลอนกลมแก้ก้ษัยขอให้ทาน

จบแค่นี้เห็นที่ต้องลาจาก
วิชามากมโนน้อยจะกร่อยนาน

มโนมากวิชาน้อยอร่อยหวาน
รักหวานนานมหาหงส์คงไม่ลืม

จตุพร สุวรรณปากแพรก

ดอกสีขาว พราวเพริศ เจิดจรัส
มหาหงส์ ร่อนมาแล้ว นะโถมตรู

ชื่อก็จัด ว่าเพราะ เสนาะหู
ให้นี้กรู้ อีสานเรียก สะเลเต

กลิ่นหอมหวาน ชวนชื่น รื่นใจนัก
เขาไม่รัก ต้องใช้กล ปนด้วยเล่ห์

ใช้ทำเสน่ห์ ให้คนรัก หักหันเห
ให้รวนเร เล่ห์ร้าย เสียตายจริง

มหาหงส์ เขาผสมได้ เป็นหลายสี
น้ามันหอม ก็กลั่นได้ ไม่ประวิง

ชมพู เหลือง ก็มี สีสวยยิ่ง
ใช้νωดหญิง ให้ทั่ว ตัวอ่อนคลาย

มหาหงส์ ทรงต้น คล้ายกับข้า
ถึงวันพระ น้าบูชา ค่ามากมาย

เอามาทำ เป็นยา ก็ได้หลาย
หอมไม่หาย ล้นเต เต้เหลือเกิน

ศกุนตลา ณ หนองคาย

"เจ้าผู้พัวดอกซ้อน ซอนดอกสะเลเต
ลำนำ ผญาลาว คราวส่งวจีพ้อ

กบเซปลายบ่เนืง สั้งมาให้ช้อยคิน่า"
เป็นไฉนหนอ ไฉนงาม ขอถามไถ่

เจ้าเฉยเมย ทั้งมิเคย กรายมาใกล้
สะเลเต ดอกไม้งาม นามมหาหงส์

แต่แล้วโย ใจพืจิ่ง คะนึ่งครวญ
ช่อพลิวทรง ดอกอ่อนองค์ กลิ่นหอมหวาน

ยามดอมใกล้ สดใส ใจบอวล
งามผุดผาด หยาดหยด บริสุทธิ์

มีสิ่งล้วน ชวนใจสุข ดุจเพ็ญเพ็ญ
มิยังหยุด แค่พราวหอม ให้ดอมเล่น

น้ำมันหอมระเหย สกัดได้ คุณค่าเด่น

ทั้งยังเป็น ผักและยา อ่าพืชพรรณ

กุศล คำเพราะ

มหาหงษ์ดอกขาวช่างพราวพลีว
เก็บดอกกล่วงทัดหูดูงามตา

ลมโบกปลิวหอมกรุ่นละมุนหา
กลิ่นเจ้าพาสดชื่นระรื่นใจ

มหาหงษ์ต้นนี้มีหลายชื่อ
พืชล้มลุกปลูกด้วยหน่อพอโตไว

เจ้าก็คือสะเลเตงามสดใส
เป็นสมุนไพรหลายหลากมากอนันต์

อัญชลี ณ เชียงใหม่

